

Nr 9.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om en sammanslagning av de i lagen om folkpensionering avsedda allmänna och särskilda bostadstilläggen.

Andra lagutskottet har till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 222 i första kammaren av herr *Ohlon m. fl.* samt nr 292 i andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.*

I motionerna, vilka äro likalydande, har hemställts,

»att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om uppdrag åt folkpensionsrevisionen att pröva lämpligheten av att sammanslå i folkpensioneringslagen avsedda allmänna och särskilda bostadstillägg.»

Beträffande de skäl, som motionärerna åberopat till stöd för nämnda yrkande, får utskottet hänvisa till motionerna.

Gällande bestämmelser.

Vid 1946 års riksdag antogs efter förslag av Kungl. Maj:t ny lag om folkpensionering. Denna lag, *lagen den 26 juni 1946 om folkpensionering*, trädde i kraft den 1 januari 1948. Följande bestämmelser i lagen äro i förevarande ärende av intresse.

Folkpension utgår enligt 3 och 4 §§ under i lagen närmare angivna förutsättningar i form av allmän ålderspension, invalidpension, sjukbidrag eller änkepension. Enligt 5 § förhöjes å vissa orter folkpension med *bostadstillägg*. För detta ändamål indelas riket i fem bostadskostnadsgrupper på sådant sätt att grupp med högre nummer omfattar orter med större bostadskostnader, däri inberäknade kostnaderna för bränsle, än grupp med lägre nummer. Indelningen verkställs av socialstyrelsen enligt de närmare föreskrifter Konungen meddelar. Bostadstillägg utgår med de belopp för år räknat, som framgå av följande tabell:

	G r u p p			
	II	III	IV	V
Gift pensionsberättigad och änke-				
pensionsberättigad	100:—	200:—	300:—	400:—
Annan pensionsberättigad	150:—	300:—	450:—	600:—

Bostadstillägget utgår efter inkomstprövning. Enligt 7 § skall nämligen dylikt tillägg minskas med fem tiondelar av den pensionsberättigades årsinkomst i vad den må överstiga, för gift pensionsberättigad 300 kronor och för annan pensionsberättigad 400 kronor.

Bihang till riksdagens protokoll 1951. 9 saml. 2 avd. Nr 9.

Bostadstillägg enligt 5 § benämnes här nedan *allmänt bostadstillägg*.

Utöver det bostadstillägg, för vilket hittills redogjorts, kan, där kommun så beslutat, *särskilt bostadstillägg* utgå till person, som är mantalsskriven inom kommunen. Kommunen bestämmer såväl de grunder, efter vilka detta kommunala tillägg skall utgå, som storleken därav (6 §). Det må anmärkas att, enligt till pensionsstyrelsen vid utgången av år 1949 inkomna uppgifter, särskilt bostadstillägg då införts i sammanlagt 366 kommuner med tillhoppa omkring 3,9 miljoner invånare.

Historik m. m.

Det av Kungl. Maj:t för 1946 års riksdag genom proposition nr 220 framlagda förslaget till lag om folkpensionering grundade sig på ett av *socialvårdskommittén* i november 1945 avgivet betänkande i ämnet (SOU 1945: 46).

Beträffande bostadstilläggens utformning övervägde kommittén flera olika alternativ. Kommittén anförde härom bland annat följande:

Inom kommittén ha övervägts åtskilliga olika alternativ för bostadstilläggens utformning. Man kan sålunda tänka sig, att tillägg beviljas efter individuell prövning under hänsynstagande till de faktiska bostadskostnaderna och pensionärens möjligheter att ordna sin bostadsfråga. Denna lösning synes kommittén emellertid vara mycket litet tillfredsställande.

Ett *andra alternativ* till frågans lösning är, att man har lika stora och relativt låga bostadstillägg inom hela riket, vilka kunna antagas i flertalet fall vara tillräckliga för dem, som bo å billigaste ort eller själva äga bostadsfastighet eller äro inackorderade hos anhöriga eller äro intagna å anstalter. Beträffande dem, som måste förhyra bostäder för högre belopp eller vilkas nödvändiga utgifter för egen fastighet bevisligen äro högre än det allmänna bostadsbidraget, skulle vissa förhöjningar utgå efter individuell prövning, därvid man emellertid icke skulle taga hänsyn till sökandens ekonomiska ställning i allmänhet utan endast till hans bostadsutgifter. Vid en sådan lösning likaväl som vid en lösning enligt det första alternativet bleve det säkerligen nödvändigt att införa vissa maximibelopp för de särskilda tilläggens storlek, vilka maximibelopp måste dyrortsgraderas. Det *andra alternativet* är uppenbarligen mera tillfredsställande än det första men skulle leda till, att inom dyrorterna praktiskt taget alla pensionärer, som icke vore intagna å anstalt eller bodde hos anhöriga, skulle bli underkastade en individuell prövning, vilket däremot icke bleve fallet å landsbygden.

Kommittén anförde vidare:

Ett *tredje alternativ* är, att generella tillägg införas, vilka äro graderade efter bostadskostnaderna å de olika orterna på ett sådant sätt att det blir möjligt för det stora flertalet pensionärer att inom tilläggets ram ordna sin bostadsfråga. Däremot kunna vid en sådan anordning bostadstilläggen icke göras så höga, att även de pensionärer, som förhyra bostäder för väsentligt högre hyror än genomsnittet, få sina bostadskostnader täckta. Det kan icke heller anses vara vare sig behövt eller önskvärt, att folkpensioneringen betalar topphyror, enär i sådant fall pensionärerna komma att kon-

kurrera om de mera centralt belägna bostäderna, vilka i första hand synas bära förbehållas dem, vilka på grund av sitt arbete ha behov av att bo centralt. Detta alternativ innebär framför det andra alternativet den fördelen, att de flesta pensionärer även å dyrorterna skulle kunna utan individuell prövning ordna sin bostadsfråga. Det erbjuder också större möjligheter för pensionärerna att, därest de så önska, skaffa sig inackordering hos släkt eller andra även å dyrorterna. Alternativet lider emellertid, liksom även fallet i viss mån måste bli enligt första och andra alternativen, av den nackdelen att det inom alla ortsgrupper kommer att finnas ett visst antal pensionärer, vilka av en eller annan anledning icke kunna förskaffa sig tillfredsställande bostad inom den ekonomiska ram, som folkpensionen och de egna tillgångarna erbjuda. Dessa folkpensionärer komma att även i fortsättningen bli hänvisade till att söka ett supplerande understöd i form av fattigvård eller kommunalt pensionstillskott.

Kommitténs förslag byggde på det tredje alternativet, därvid emellertid bostads- och bränslekostnaderna å billigaste ort inarbetats i tilläggs pensionen. Bostadstilläggen skulle sålunda komma att avse merutgifterna för bostad och bränsle i de ur bostadskostnadssynpunkt dyrare orterna.

Kommitténs betänkande var icke enhälligt. Två ledamöter, herrar *Hagård* och *Skoglund*, anförde i ett särskilt yttrande bland annat följande:

Vad angår utformningen av den föreslagna lagstiftningen vilja vi framhålla, att enligt vår mening spännvidden är förhållandevis stor mellan de totala pensionsförmånerna i högsta och lägsta bostadskostnadsgrupp. Förslaget bygger i detta avseende i stort sett på de speciella förhållanden, som enligt av kommittén verkställd utredning i nuvarande stund råda i fråga om folkpensionärernas bostadskostnader. Vi utgå ifrån att de numera ganska snabba förändringarna av bostadskostnaderna och bostadsstandarden på alla orter redan inom de närmaste åren komma att leda till en avsevärd utjämning av bostadskostnaderna även för folkpensionärgruppen. Då vi därför blott kunna betrakta de nu föreslagna differenserna i bostadskostnaderna såsom ett i nuvarande läge ofrånkomligt men samtidigt starkt tidsbetonat förhållande, ha vi godtagit dem såsom en nu nödvändig men blott kortvarig övergångsform. Att vi icke velat motsätta oss dessa tillägg har dessutom berott på att kommunerna till stor del själva få bära kostnaderna för dem. Som ytterligare en förutsättning för att vi kunnat förorda förslaget påyrka vi, att en omprövning av frågan såväl om bostadskostnaderna å olika orter som bostadstilläggens storlek och konstruktion företages så fort lämpligen kan ske så att nya, efter utvecklingen avpassade bestämmelser i detta avseende kunna tillämpas efter viss kortare, i förväg bestämd tid.

En ledamot, herr *Wangson*, anförde i detta sammanhang, att även om de föreslagna pensionsbeloppen i det stora flertalet fall torde vara tillräckliga, förhållandet måste bli ett annat i städerna och särskilt i de stora städerna, där dels antalet personer med hyresfri bostad vore jämförelsevis litet och dels bostadshyrorna i allmänhet voro relativt höga. I anslutning härtill anförde han följande.

Kommittén har beaktat detta förhållande genom införande av generella bostadstillägg. I den mån pensionärerna å åsyftade orter bo hyresfritt eller mot jämförelsevis låga hyror eller ha privilegierade eller eljest avdragsfria

inkomster bör det sammanlagda pensionsbeloppet även för dem vara tillräckligt. Så är uppenbart inte fallet, om hyreskostnaden överskrider ett beräknat maximum och tillskott från annat håll saknas. Detta torde komma att inträffa i vart fall i den högsta bostadskostnadsgruppen, dock inte i sådan utsträckning, att det motiverar en *generell* förhöjning av de föreslagna bostadstilläggen. En kompletterande hjälpanordning för pensionärer i sagda bostadskostnadsgrupp där hyran är särskilt hög och andra tillgångar saknas är dock erforderlig. Denna kunde lämpligen konstrueras såsom ett *kommunalt bostadstillägg*. Till skillnad från de kommunala pensionstillskotten borde det kommunala bostadstillägget kunna beviljas av pensionsnämnden, varigenom pensionären slipper att vända sig till två olika kommunala organ för att erhålla behövlig hjälp. Det bör ej heller grunda sig på en individuell behovsprövning i egentlig mening utan endast anknyta till hyresbeloppets storlek. Där detta överstiger ett visst beräknat maximum skulle kompletterande kommunalt bostadstillägg beviljas med det belopp den faktiska hyreskostnaden överstiger maximumbeloppet under förutsättning att hyreskostnaden befinnes skälig.

Enligt reservantens mening borde statsbidrag utgå till de kommunala bostadstilläggen.

I propositionen nr 220 anförde *föredragande departementschefen, statsrådet Möller*, i förevarande avseende bland annat följande:

Om de föreslagna pensionsbeloppen 1 000 resp. 1 600 kronor kunna antagas på billigare orter, främst den rena landsbygden, täcka försörjningsbehovet, visar den föreliggande utredningen, att detta icke är fallet på andra håll. Otvivelaktigt föreligga alltså i vårt land betydande skillnader i levnadskostnadernas höjd å olika orter. Det är därför uteslutet att, såsom i några yttranden ifrågasatts, helt slopa varje gradering av pensionsförmånernas storlek efter förhållandena å skilda platser. Om man vill åstadkomma en reell likställighet för pensionstagarna i olika delar av landet, måste pensionsförmånernas storlek graderas. Socialvårdskommittén har för sin del funnit en dylik gradering böra ske uteslutande med hänsynstagande till kostnaderna för bostad och bränsle. Det kan ifrågasättas, om tiden verkligen är inne att helt slopa den nuvarande dyrtidsgraderingen, som tager hänsyn även till andra levnadskostnader. Bortses från bostadskostnaderna torde emellertid en tendens till utjämning av levnadskostnaderna gjort sig gällande. Det synes föga sannolikt att, såsom från något håll anmärkts, de alltså föreliggande olikheterna i detta hänseende skulle komma att ånyo skärpas vid en återgång till mera normala förhållanden. Med hänsyn till det anförda anser jag mig i princip böra godtaga kommitténs förslag i denna del.

Emot kommitténs förslag att landet skall indelas i fem bostadskostnadsgrupper och att det skall ankomma på socialstyrelsen att verkställa indelningen synes mig intet vara att erinra.

Spännvidden mellan bostadstilläggens storlek inom de olika bostadskostnadsgrupperna synes i stort sett ha väl avvägts av socialvårdskommittén. Emellertid utvisa föreliggande siffror att i Stockholm — och även på andra särskilt dyra orter — den understödsstandard som är normerande för utgivande av fattigvård ligger så högt, att de av kommittén föreslagna pen-

sionsbeloppen, bostadstilläggen däri inräknade, icke kunna anses motsvara en rimlig försörjning på dessa orter. Väsentligen torde detta sammanhånga med påfallande höga hyreskostnader. I dessa fall föreligger alltså ett behov av att kunna höja de maximala pensionsbelopp kommittén föreslagit. Förhållandena kunna även på landsbygden vara sådana, att folkpensionären behöver ett tillskott till pensionen för att kunna bestrida särskilt höga bostadskostnader. Då det här gäller pensionsfall, som icke kunna helt tillgodoses genom de mera generella regler efter vilka det tidigare behandlade bostadstillägget är och måste vara utformat, bör den förbättring av pensionsförmånerna jag här åsyftar lämpligen kunna åstadkommas genom särskilda kommunala bostadstillägg. Jag vill därför förorda, att bestämmelser införas av innehåll att kommun äger besluta att till folkpensionär som är mantalsskriven inom kommunen skall kunna utgå särskilt kommunalt bostadstillägg.

Detta särskilda bostadstillägg torde böra erhålla en i viss mån annan karaktär än de nuvarande kommunala pensionstillskotten. Det bör sålunda enligt min mening beviljas och utbetalas i samma ordning som folkpensionen i övrigt. Storleken av tillägget bör vara beroende av såväl de faktiska bostadskostnaden som av pensionstagarens egna resurser i form av inkomster och tillgångar. Tillägget förutsättes med andra ord utgå efter inkomstprövning samt prövning av bostadens skäliga storlek och standard i övrigt. Härvid bör dock förhandenvaron av en mindre förmögenhet i och för sig icke utgöra hinder för tilläggets utgivande. Eftersom tillägget föreslås skola i sin helhet bekostas av vederbörande kommun bör enligt min mening utan risk kunna anförtros åt kommunerna icke blott att bestämma huruvida tillägg av förevarande slag skola utgivas utan också grunderna för tilläggens beräkning. Eftersom tilläggen skola ha karaktär av folkpension böra de dock endast utgivas vid behov av mera stadigvarande natur.

Första särskilda utskottet, som behandlade propositionen, anförde i sitt över densamma avgivna, av riksdagen godkända utlåtande, nr 1, beträffande nu ifrågakvarande spörsmål bland annat följande:

Utskottet har vid övervägande av de på förevarande spörsmål inverkan omständigheterna och under hänsynstagande till de siffror, som av socialvårdskommittén framlagts i dess statistiska betänkande angående folkpensionärernas bostadsförhållanden m. m., funnit den i departementsförslaget föreslagna lösningen visserligen icke vara helt invändningsfri men dock av beskaffenhet att under nu rådande förhållanden i möjligaste mån tillgodose olika synpunkter. Utskottet får därför tillstyrka att förslaget i denna del vinner riksdagens bifall.

Härvid förutsatte utskottet, att utgifterna för pensionstagarnas utgifter för bostads- och bränsleändamål i de olika orterna komme att ägnas vederbörlig uppmärksamhet.

Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 26 juli 1947 tillkallades *sakkunniga för utredning rörande folkpensionärernas bostadsförhållanden*. De sakkunniga framlade i september 1948 utredning i angivna hänseende. Över utredningen avgåvos under senare hälften av år 1949 till Kungl. Maj:t

yttranden av pensionsstyrelsen, bostadsstyrelsen, Svenska stadsförbundet och Svenska landskommunernas förbund. Remissinstanserna funno, att principerna för bostadstilläggen och bostadskostnadsgrupperingen borde göras till föremål för en allmän översyn och i yttrandena hemställdes om utredning.

Pensionsstyrelsen anförde sålunda bland annat följande.

Särskilda bostadstillägg ha nu införts i kommuner med sammanlagt inemot 4 miljoner invånare, och nya kommuner besluta alltjämt införandet av sådana tillägg. Den i folkpensioneringslagen angivna bostadskostnadsgrupperingen är sålunda i praktiken modifierad i mycket hög grad. De särskilda bostadstilläggen äro i regel förenade med avdragsregler, som högst avsevärt skärpa verkningarna av de i lagen förefintliga avdragsreglerna. Under dessa omständigheter och då det synes omöjligt att erhålla helt invändningsfria grunder för en bostadskostnadsgruppering synes det styrelsen som om skäl skulle föreligga att utreda frågan huruvida icke bostadskostnadsgrupperingen i folkpensioneringslagen kunde avskaffas och ersättas med kommunala bostadstillägg. Sådana tillägg kunde tänkas förenade med statsbidrag under förutsättning att vissa avdragsregler och andra föreskrifter iakttoges. Statsbidragen kunde måhända utformas så att statens utgifter för tilläggen bleve ungefär desamma som de som nu uppkomma för de lagstadgade tilläggen.

I detta sammanhang må anmärkas att *kommittén för partiellt arbetsföra* i sitt betänkande V med förslag till särskilda åtgärder för partiellt arbetsföras sysselsättande m. m. (SOU 1948:54) behandlat vissa avvägningsfrågor avseende bland annat förhållandet mellan arbetsinkomst och folkpension. Kommittén har därvid föreslagit ändrade avdragsregler med avseende på invalidpensionering och därmed sammanhängande förmåner.

I proposition nr 167 till 1950 års riksdag angående vissa åtgärder för arbetsvård åt partiellt arbetsföra uttalade *chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller*, beträffande nyssnämnda av kommittén behandlade spörsmål, att han icke då ämnade behandla detta spörsmål; med hänsyn till dess betydelse ville han emellertid nämna, att han hade för avsikt att utverka Kungl. Maj:ts bemyndigande att tillkalla särskilda utredningsmän för översyn av de nu gällande avdragsreglerna.

Vid 1950 års riksdag väcktes fem motioner berörande förevarande ämne, nämligen dels likalydande motionerna nr 250 i första kammaren av herr *Andrén m. fl.* och nr 293 i andra kammaren av herr *Hjalmarson m. fl.* om utredning av förutsättningarna för ett system med efter pensioneringsålder differentierade folkpensionsförmåner, dels likalydande motionerna nr 327 i första kammaren av herr *Andersson, Elon, m. fl.* och nr 389 i andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.*, om successiv minskning av de inkomstprövade avdragen på statliga och kommunala förmåner jämlikt folkpensioneringslagen och därtill anslutna författningar, dels ock nr 119 i andra kammaren av herr *Senander m. fl.*, om översyn av bestämmelserna i lagen

om folkpensionering. Motionerna behandlades av *andra lagutskottet*, som i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 40 uttalade bland annat följande.

Under de år, som förflutit sedan den nya lagen om folkpensionering trätt i kraft, ha de nackdelar, som gällande regler om inkomstprövning förorsaka, efter hand blivit alltmera uppenbara. Avdragsreglerna synas ha fått sådana ofördelaktiga verkningar, som man knappast kunnat förutse vid lagens antagande. En starkt bidragande orsak härtill torde vara, att särskilda bostadstillägg kommit att införas i betydligt större utsträckning än vad man från början räknat med. Sålunda ha särskilda bostadstillägg numera införts i kommuner med sammanlagt inemot 4 miljoner invånare, och nya kommuner besluta alltjämt införandet av sådana tillägg. Framhållas må särskilt att tilläggen, som utgå i enlighet med grunder, som beslutats av vederbörande kommun, oftast äro förenade med avdragsregler, som väsentligt skärpa verkningarna av de i lagen stadgade reglerna om avdrag. De förändringar i penningvärdet, som inträffat efter det lagen antogs i juni 1946, äro uppenbarligen jämväl av betydelse i förevarande sammanhang.

Såsom av det redan anförda framgår, är frågan om avdragsreglernas verkningar intimt förknippad med bestämmelserna om de särskilda bostadstilläggen ävensom bestämmelserna angående bostadskostnadsgrupperingen. Med hänsyn till den omfattning och den betydelse, som de särskilda bostadstilläggen fått, synas starka skäl tala för att frågan i vilken utsträckning staten bör normera grunderna för de särskilda bostadstilläggen upptages till prövning. Genom de särskilda bostadstilläggen är den ursprungliga i lagen reglerade bostadskostnadsgrupperingen i hög grad modifierad. I de yttranden, som avgivits över den av de sakkunniga för utredning rörande folkpensionärernas bostadsförhållanden och bostadskostnader avgivna utredningen, har förordats, att en omprövning av bestämmelserna om bostadstillägg och bostadskostnadsgrupperingar måtte verkställas. Därvid har även ifrågasatts, huruvida ej de lagstadgade och de särskilda bostadstilläggen kunde ersättas med kommunala bostadstillägg, vilka kunde tänkas förenade med statsbidrag, under förutsättning att vissa avdragsregler och andra föreskrifter iakttoges. Vidare har bland annat ifrågasatts, huruvida icke ett bostadstillägg borde kunna givas en sådan utformning, att dess storlek kunde anpassas till förändringar i en folkpensionärs faktiska bostadsstandard inom ramen av ett till viss standard knutet maximibelopp. På grund av det ovan påtalade sambandet mellan inkomstprövningen och bostadstilläggen samt med hänsyn till det läge vari frågan om bostadstilläggen och bostadskostnadsgrupperingen befinner sig, vill utskottet ifrågasätta, huruvida icke lämpligen i samband med en översyn av avdragsreglerna jämväl frågan om bostadstilläggen och bostadskostnadsgrupperingen bör upptagas till omprövning.

Med hänsyn till att utredningar berörande dessa frågor påingo samt chefen för socialdepartementet i annat sammanhang uttalat, att han hade för avsikt att tillkalla särskilda utredningsmän för översyn av gällande avdragsregler i lagen om folkpensionering ansåg utskottet icke påkallat, att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhöll om ytterligare utredningar, utan fann lämpligast att föreslå riksdagen att i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i utlåtandet anförte.

Socialvårdskommittén har i sitt i april 1950 avgivna betänkande, innefattande utredning och förslag angående lag om socialhjälp m. m. (SOU 1950: 11) även berört frågan om de särskilda bostadstilläggen. Kommittén har låtit utföra en granskning av de av kommunerna fattade beslut om utgivande av särskilda bostadstillägg. Efter att ha redogjort för nämnda granskning fortsätter kommittén:

De utförda undersökningarna angående fattade beslut visa, att kommunerna i fundamentala punkter fastställt bestämmelser som avvika från de riktlinjer, vilka uppdrogos i 1946 års proposition om folkpensioneringslagen. Icke minst gäller detta det särskilda bostadstilläggets anknötning till den sökandes bostadskostnad. Men även i avseende på prövningen av vederbörandes ekonomi förekomma dylika avvikelser, i det att prövningen icke endast givits en irrationell utformning utan understundom rent av fått karaktären av behovsprövning. Granskningen av besluten visar därjämte ifråga om bestämmelser om anknötning till kommunen genom mantalsskrivning e. d. en starkt växlande flora. På många håll äro därjämte bestämmelserna oklara och ofullständiga. Det synes därför i varje fall föreligga ett bestämt behov av att på grundval av förut åberopade uttalande i propositionen skapa en viss enhetlighet i de stora dragen.

I första hand kan det emellertid vara skäl överväga, huruvida antagandet av socialhjälpslagen kan anses göra de särskilda bostadstilläggen obehövliga. De senares uppgift är principiellt att möjliggöra folkpensionens anpassning efter den enskilde pensionärens bostadskostnad, under det att det allmänna bostadstilläggets syfte är att reglera pensionernas maximibelopp efter de genomsnittliga bostadskostnaderna inom en viss grupp av orter. Samtidigt förhåller det sig emellertid så att de särskilda bostadstilläggen infördes därför att de allmänna bostadstilläggen i de högre ortsgrupperna faktiskt icke motsvarade de genomsnittliga bostadskostnaderna. De särskilda bostadstilläggen stå såtillvida nära socialhjälpens att de dock innebära en anpassning efter de individuella omständigheterna. Å andra sidan skilja de sig — eller skola skilja sig — från socialhjälpens genom att de äro inkomstprövade, ej behovsprövade, samt sökas, beviljas och utbetalas i den ordning som gäller för folkpension.

En höjning av de allmänna bostadstilläggen torde tillsvidare få betraktas som utesluten. Oavsett detta möjliggöra särskilda bostadstilläggen en anpassning av pensionerna efter de individuella omständigheterna utan tillgripande av behovsprövning, något som väl överensstämmer med strävandena att begränsa den behovsprövade hjälpen. Kan en sådan anordning ges en praktiskt godtagbar form innebär den därför vissa fördelar. Under dessa omständigheter har kommittén funnit att anledning i varje fall f. n. saknas att låta de särskilda bostadstilläggen försvinna. I stället bör man inrikta sig på att förbättra den nuvarande ordningen.

Kommittén har vidare anfört:

Sedan fattigvårdslagen och lagen om kommunala pensionstillskott ersatts med en lag om socialhjälp, till vilken skall utgå väsentligt statsbidrag, kan man icke vidhålla kravet på att kommunerna själva skola helt bekosta de

särskilda bostadstilläggen. Eljest skulle ju de särskilda bostadstilläggen i jämförelse med socialhjälp för en kommun medföra en så mycket större ekonomisk uppoffring, att kommunen hellre skulle hänvisa vederbörande att söka erforderligt tillskott till pensionen i form av socialhjälp. Om man över huvud taget önskar att kommunerna skola tillämpa folkpensioneringslagens bestämmelse om särskilda bostadstillägg, måste man därför medge statsbidrag till dessa i minst samma utsträckning som till socialhjälp. Om så sker, kan det näppeligen överlämnas åt kommunerna att helt på egen hand bestämma grunderna för särskilt bostadstillägg. Kommittén har därför nu ansett sig böra föreslå införande av statsbidrag till och en viss reglering av de särskilda bostadstilläggen. På dylik väg kan garantier skapas för att de särskilda bostadstilläggen icke i praktiken förvandlas från en inkomstprövad till en behovsprövad hjälpform.

Kommittén har vidare berört svårigheterna, att vid utformandet av bestämmelser om grunder för särskilda bostadstillägg finna en lämplig form för inkomstprövningen, och hemställt att särskild utredning av denna fråga måtte komma till stånd.

En ledamot av kommittén, herr *Pettersson* i Dahl, anförde i ett särskilt yttrande följande rörande frågan om de särskilda bostadstilläggen:

Kommittén har i detta sammanhang övervägt möjligheterna av att helt slopa de särskilda bostadstilläggen, varvid då skulle ha företagits en höjning av de allmänna bostadstilläggen. Denna väg har icke ansetts framkomlig.

Enligt min mening borde övervägandet i stället ha innefattat frågan huruvida man icke skulle kunna slopa de allmänna bostadstilläggen i samband med en justering av folkpensionerna. Den anpassning efter de individuella omständigheterna som är önskvärd skulle då kunna ske genom de särskilda bostadstilläggen. Det torde icke råda tvivel om att ett dylikt system skulle ge ett mera rättvist resultat än det nuvarande, där förmenta olikheter i orternas bostadskostnader först utjämnas genom fastlåsta allmänna bostadstillägg, vartill i övervägande antalet kommuner kommer en ytterligare, i princip mera individuell, utjämning genom särskilda bostadstillägg.

Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 16 juni 1950 har tillkallats sakkunniga för utredning angående översyn av folkpensioneringslagens regler om inkomstprövning m. m. I direktiven för de sakkunniga anför *föredragande departementschefen*:

Vid detta års riksdags vårsession väcktes två motioner (nr I: 327 och II: 389), vari påtalades, att de nu gällande bestämmelserna verka hämmande särskilt på den enskilda arbetarpensioneringens utveckling. Andra lagutskottet, som behandlade motionerna och som bl. a. tog del av olika exempel på hur avdragsreglerna i förekommande fall verkade, fann i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 40, att avdragsreglerna vore i behov av översyn.

Jag ansluter mig till denna tanke. Det förhåller sig onekligen så, att gällande avdragsregler inom folkpensioneringen ofta kunna leda till resultat som ej äro tillfredsställande. Den främsta orsaken härtill torde vara att

verkningarna av den i lagen föreskrivna inkomstprövningen avsevärt skärpts genom de avdragsregler, som kommunerna ansett sig böra föreskriva i fråga om rätt till de särskilda bostadstilläggen. Sålunda kan det inträffa, att en pensionstagare, som skaffar sig ökade inkomster vid sidan av pensionen, kan få sina sammanlagda pensionsförmåner minskade i så hög grad, att inkomstökningen bortfaller.

Såsom framgår av det föregående är frågan om avdragsreglernas verkningar intimt förknippad med bestämmelserna om de särskilda bostadstilläggen. Med hänsyn till den omfattning och betydelse de särskilda bostadstilläggen fått kan det ifrågasättas, huruvida kommunerna även i fortsättningen böra ha full frihet att bestämma angående de grunder, efter vilka dylika tillägg skola utgå, eller om icke genom statens medverkan förhållandena härvidlag på ett eller annat sätt böra normeras. Frågan härom bör utredas av de sakkunniga.

Utskottet ifrågasatte vidare, huruvida det icke vore lämpligt, att i samband med en översyn av avdragsreglerna upptaga frågan om bostadstilläggen och bostadskostnadsgrupperingen enligt det nuvarande systemet till omprövning. För egen del finner jag, att frågan om bostadstilläggens konstruktion bör prövas av de sakkunniga. Däremot anser jag skäl icke föreligga att sammankoppla bostadskostnadsgrupperingens problem med de huvudsakligen tekniska spörsmål varom nu är fråga.

Utskottet.

I sitt här ovan omnämnda utlåtande nr 40 till fjolårets riksdag erinrade utskottet om det samband, som förefinnes mellan frågan om avdragsreglernas verkningar samt bestämmelserna om de särskilda bostadstilläggen ävensom bestämmelserna om bostadskostnadsgrupperingen. Utskottet ifrågasatte jämväl huruvida icke lämpligen i samband med en översyn av avdragsreglerna även frågan om bostadstilläggen och bostadskostnadsgrupperingen borde upptagas till omprövning.

Såsom framgår av vad ovan angivits har Kungl. Maj:t sedermera tillkallat sakkunniga för att verkställa utredning angående översyn av folkpensioneringslagens regler om inkomstprövning m. m. Enligt direktiven för de sakkunniga skola dessa även pröva frågan om bostadstilläggens konstruktion. Enligt vad utskottet inhämtat komma de sakkunniga att i detta sammanhang upptaga frågan om lämpligheten av att sammanslå de allmänna och de särskilda bostadstilläggen till behandling. Vid sådant förhållande synes någon framställning till Kungl. Maj:t i anledning av motionerna icke erforderlig.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motioner, I: 222 och II: 292, icke måtte
föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 13 februari 1951.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Norman, Forslund, Hallagård, Sten,
Sunne, Nils Elowsson och Wahlund;

från andra kammaren: herrar Jacobsson i Igelsbo, Hellbacken, fruarna
Nordgren, Johansson i Norrköping, herrar Nilsson i Göteborg, Hagård,
Carlsson i Bakeröd och fru Sjöstrand.
